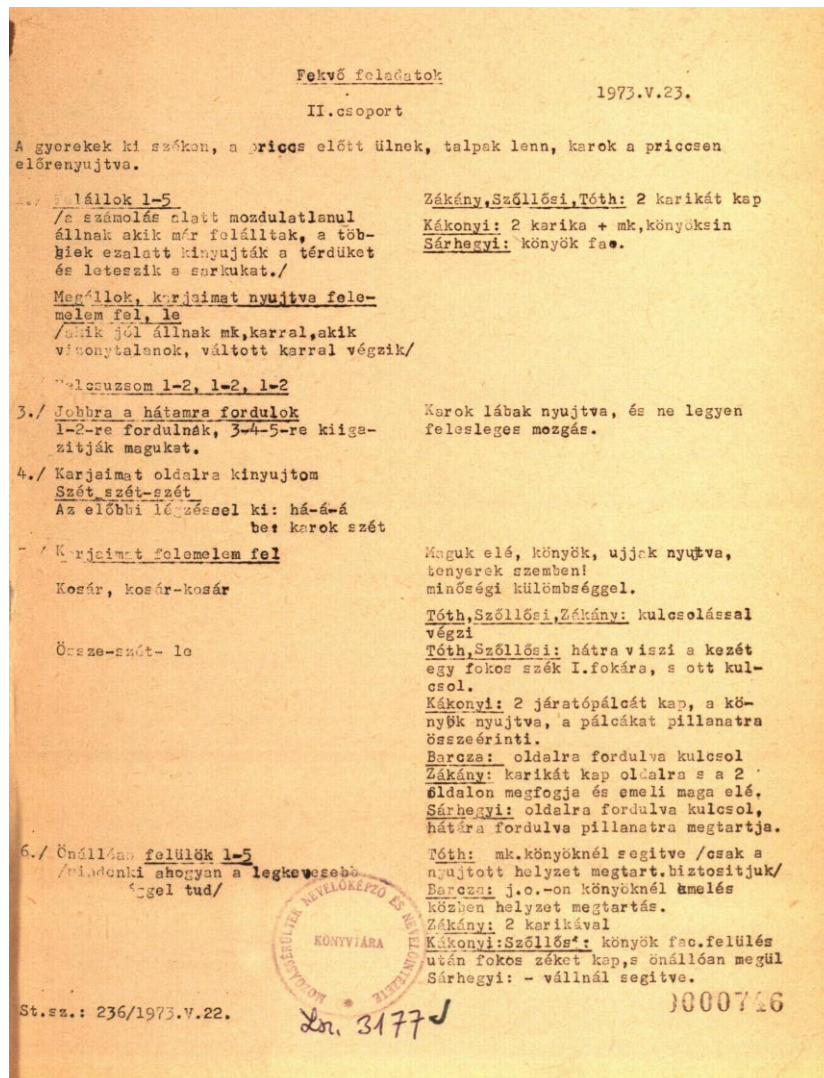

Pető András szellemi hagyatéka Filozófia című könyve megjelenése kapcsán¹
Kollega Tarsoly István²

Újabb fontos állomásához érkezünk a Pető-hagyaték feldolgozásában Pető András Filozófia című kéziratban maradt művének németről magyar nyelvre történő lefordításával és a Konduktorképzés jegyzetei című sorozatban, a Semmelweis Kiadónál történt megjelentetésével.

Mielőtt részletesen szót ejtenénk a műről, tekintsük át néhány mondatban az elmúlt években történt, eddig elvégzett hagyaték gondozást.

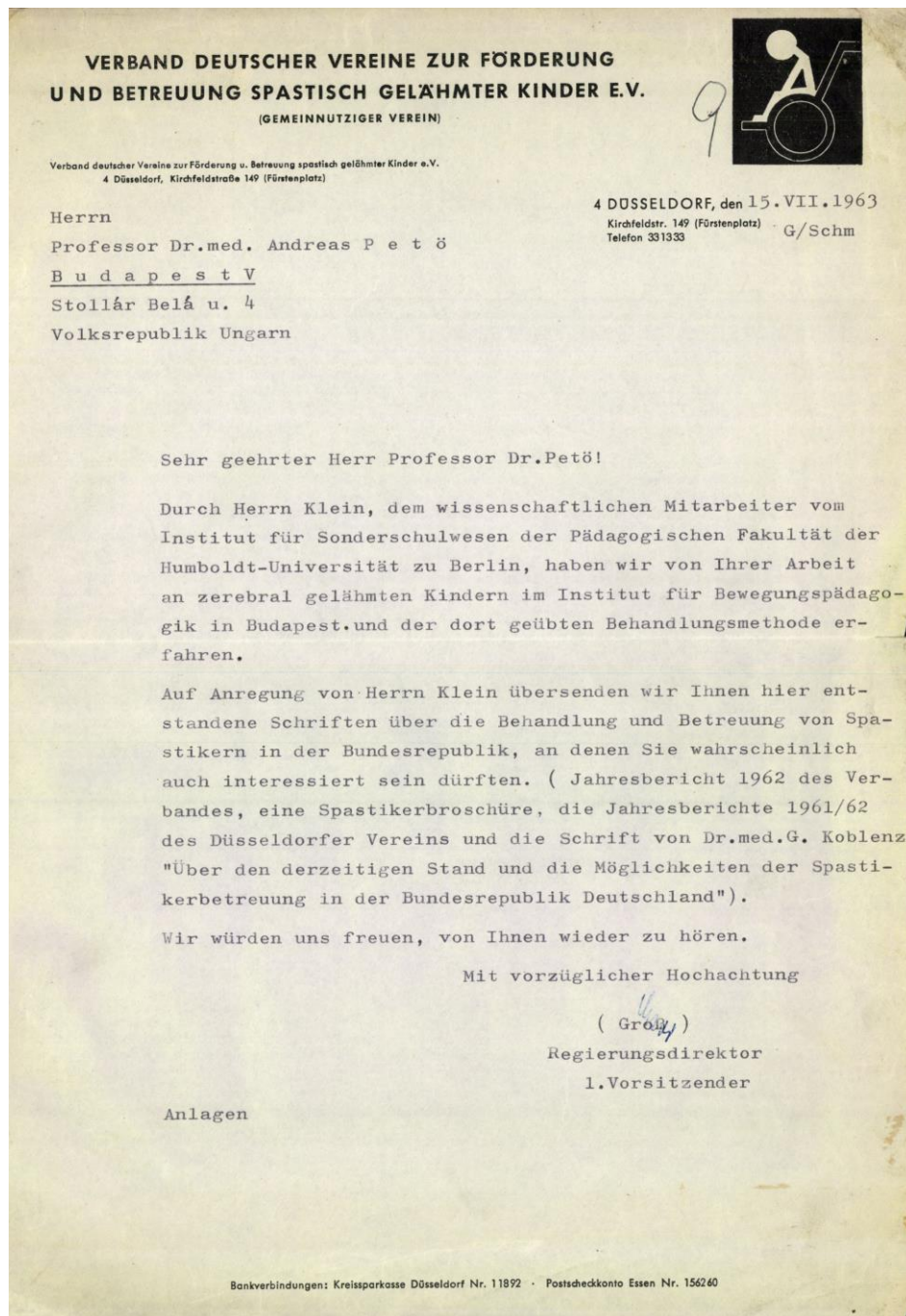
2014-ben elkezdődött és 2015-ban befejeződött a Pető-hagyatékban található mintegy 75 kötetbe összefűzött gyakorlattár állagmegóvása és digitalizálása. Ennek eredményeképp digitálisan, a Pető András Kar belső hálózatán elérhetővé és kutathatóvá vált a konduktív pedagógia alapjait szolgáló, tartalomjegyzékkel ellátott legfontosabb irategyüttes.

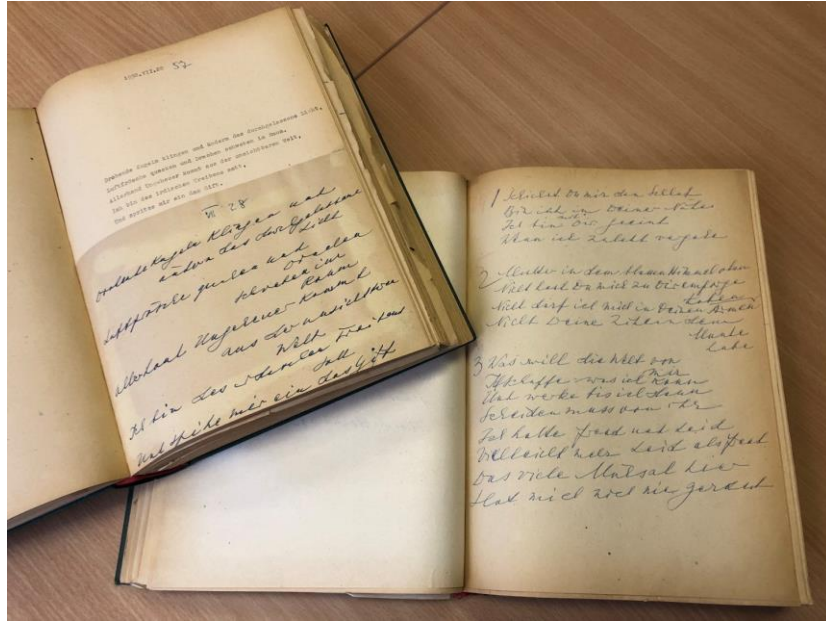
¹ A tanulmány elhangzott a Pető András Tudományos és Szakmai Szimpóziumon Budapesten, 2021. november 26-án

² Kollega Tarsoly István tudományos főmunkatárs, SE PAK

A következő, Pető András és Hári Mária külföldi kapcsolatrendszerét feltáró irat-együttes állagmegóvása és digitalizálása is elkészült. A kilenc kötetet kitevő Pető-, és az öt kötetbe összefűzött Hári-levelezés is a kutatók rendelkezésére áll ugyanott. Mindkét anyagban való kutatáshoz a Konduktív Pedagógiai Intézet igazgatójának engedélye szükséges.

Pető András halálának ötvenedik évfordulóján, 2017-ben látott napvilágot Pető András Versek című kötete, a hagyatékában található német nyelvű versek közül húsz facsimilében és magyar fordításban jelent meg.³

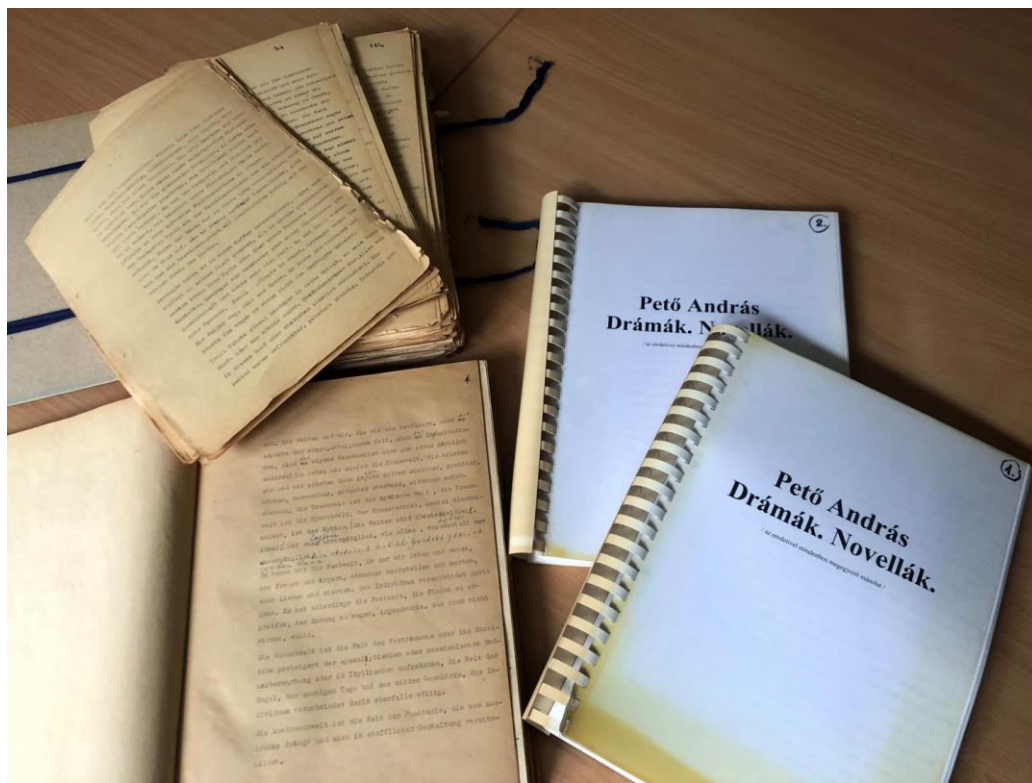
PETŐ ANDRÁS VERSEK

mir ein kurt an der
 diler nicht zuke
 et aus mir hervor
 leucht bogen u ter
 lue jeflicker sel
 en sion voll des
 talan ausflucht i

Pető

³ Pető András: Versek. Összeáll. Földesi Renáta, szerk. Kollega Tarsoly István, ford. és az eredetivel egybevetette Földesi Renáta, Földiné Németh Gabriella, Molnár Krisztina. Pető András Főiskola, Bp., 2017.

További feldolgozásra vár Pető András szépirodalmi tevékenysége, ugyanis Pető drámákat és novellákat is írt. Ez ügyben előzetes tárgyalások folynak a Petőfi Irodalmi Múzeummal, akik támogatásukról biztosították intézményünket.

Német nyelven íródott drámáinak és novelláinak fordítása és kiadása a nem túl távoli jövőben megindul, amellyel teljessé válhat Pető András konduktív pedagógián kívüli tevékenységének feldolgozása, amely ugyan már évtizedekkel ezelőtt elkezdődött, a munka azonban a kézirat legépelésével be is fejeződött.

A kutatást a művek keletkezéstörténetére is ki kell terjeszteni, ugyanis ezekről elég kevés információ áll rendelkezésre. A könyvtári katalóguscédulák között alig találkozhatunk Pető névvel. A különböző adatbázisok viszont bőven hozzák nevét; visszaemlékezések, róla szóló leírások formájában. Ezek között találunk olyan részletinformációkat, amelyek hozzájárulnak a petői életút pontosításához, tisztázásához. Húsz évvel Pető halála után Mihályi András az *Élet és Irodalom* hasábjain írt az 1939-es párizsi tartózkodásáról. Az egykori régi barát akkor 16 éves fia többször találkozott az emigrációban Petővel, ahová Hitler terjeszkedése elől, Bécsből menekült, nem túl nagy politikai előrelátásról téve tanúbizonyságot. E cikkből tudhatjuk meg, hogy később, amikor Pető már a Mozgásterápiai Intézeti igazgatója volt, találkozott vele, tehát valamikor 1950 és 1963 között, s megemlítette neki, hogy német nyelven drámát ír Holzinger álnéven.⁴

- És mihez kezdesz velük? – kérdezte Mihályi
- Az asztalfiókomba zárva tartom őket – válaszolta Pető.

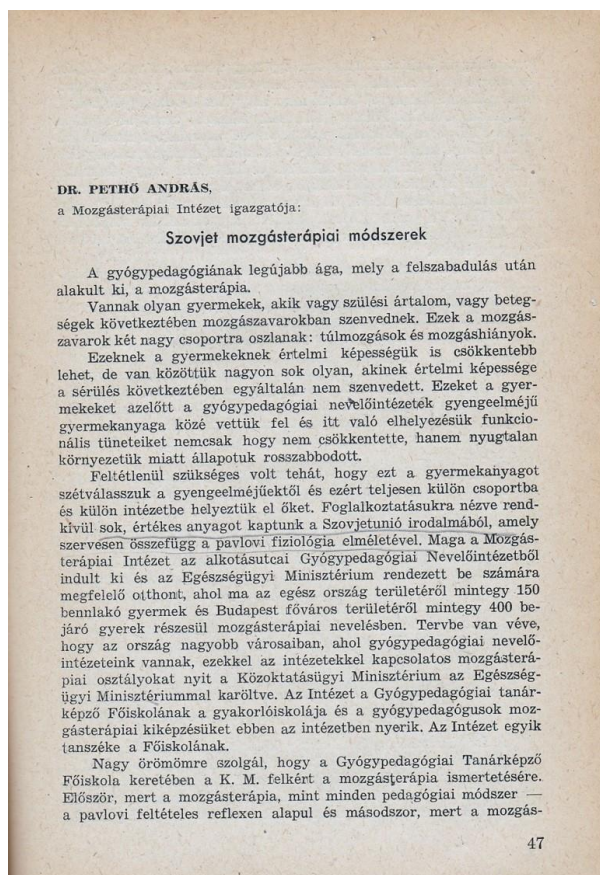
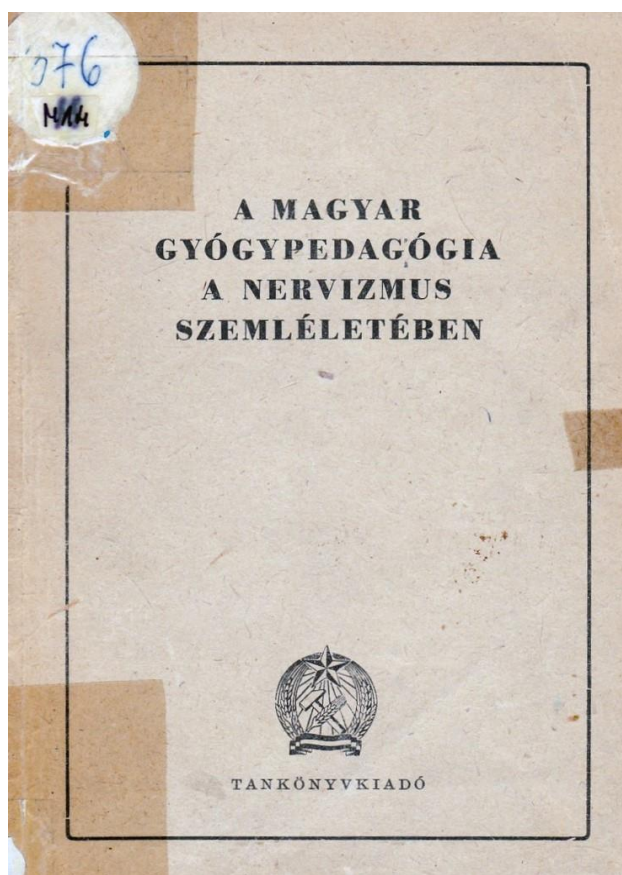
⁴ Mihályi Gábor: Nagyemberek, zsenik, profik. *Élet és Irodalom*, 1988. január 8. 2. szám. 6.

Az ilyen apró információkból kell összeilleszteni a valós petői életutat, s ebből lehet nagyjából kikövetkeztetni, hogy drámaírói tevékenysége melyik időintervallumban történhetett.

Mindezekből látszik, hogy a petői életmű feldolgozása nem egyszemélyes vállalkozás, számos tudományág képviselője, irodalomtörténész, filozófus, orvos és nem utolsósorban konduktor kell hozzá, annyi, ahány maga Pető András volt. E kutatás már javában folyik, és ehhez nyújt segítséget az eddigi legteljesebb Pető-monográfia, amit Földesi Renáta doktori disszertációjában olvashatunk, csak bízhatunk abban, hogy a dolgozat hamarosan nyomtatásban is napvilágot lát.⁵

Pető András szakirodalmi tevékenysége

Pető András hagyatékát tanulmányozva éles ellentmondást tapasztalhatunk az eddig feltárt életmű és a Pető által jegyzett publikációk száma között.

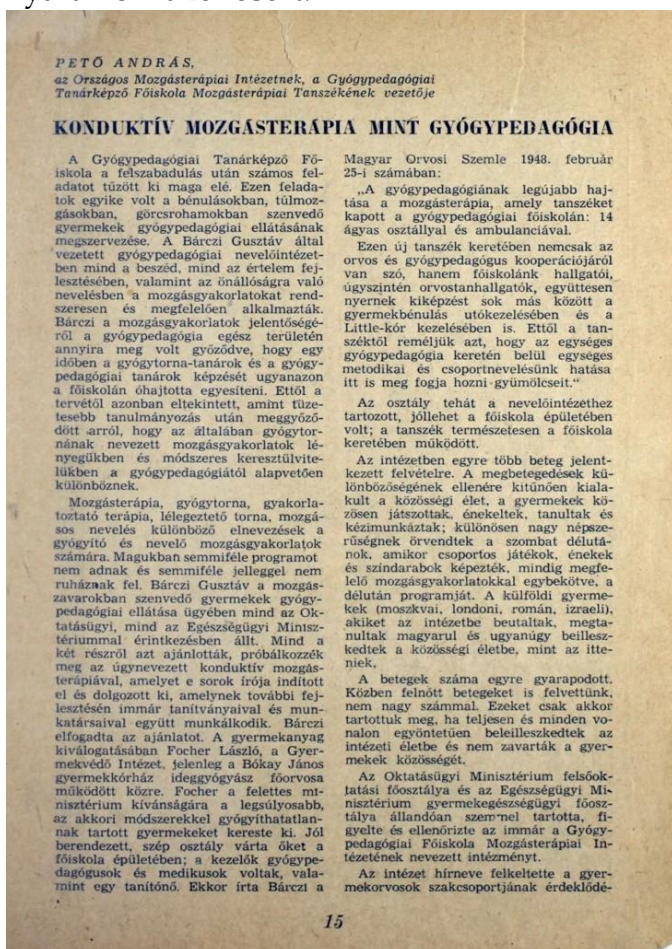

Első mozgásterápiai tanulmánya egy a magyar gyógypedagógiai nevelés-oktatás 150. évfordulója alkalmával Budapesten, 1952 december 1-2-án tartott országos konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata volt.⁶ Akkortájt rendkívüli mértékben felkapták a pavlovi élettani kutatás eredményeit, a feltételes és feltétlen

⁵ Földesi Renáta: Pető András életpályája: a konduktív pedagógiához vezető út (1911-1967). Doktori (PhD) disszertáció. ELTE PPK, Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest, 2019.

⁶ Pető András: Szovjet mozgásterápiai módszerek. In A magyar gyógypedagógia a nervizmus szemléletében. Tankönyvkiadó, Bp., 1953, 47-51.

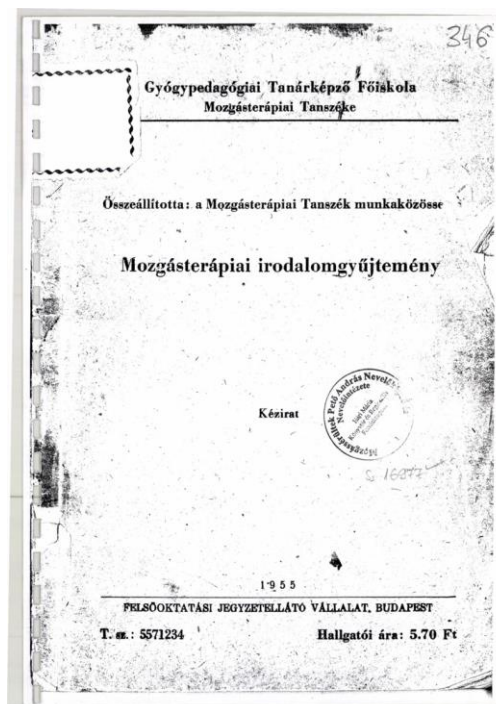
reflexek rendszeréről, és bár Pavlov még 1904-ben kapott orvostudományi Nobel-díjat, a szovjet propaganda évtizedeken keresztül, s főként Pavlov 1936-ban bekövetkezett halála után nevével a szovjet tudományos élet dicsőségét hangsúlyozta. Pető ebben a négyoldalas cikkében röviden összefoglalja a mozgásterápia lényegét, azonban a szovjet orvostudomány fő céljaival, a munkába állítás mielőbbi elérésével bizonyára nem azonosult.

A szintén 1955-ben 80 példányban megjelent Mozgásterápiai irodalom-gyűjtemény jegyzet a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Mozgásterápiai Tanszék munkaközössége jegyzi, bár nem kérdéses Pető szerepe a megjelentetésben, s ebben is lehozzák Pető Gyógypedagógia című folyóiratban megjelent cikkét. A füzet korához, az 50-es évek világához képest is rendkívül szegényes és tipográfiaailag erősen kifogásolható.

Újabb, még ebben a korszakban, de már Sztálin halála utáni enyhülés idején jelent meg a Gyógypedagógia című folyóiratban a Konduktív mozgásterápia, mint gyógypedagógia című cikke.⁷ E cikkben Pető „már” hat oldalon foglalja össze a konduktív pedagógia lényegét, azonban időnként, mintegy „ceterum censeo”-ként⁸ előveszi a szovjet és a pavlovi mintát.

Pető ezzel be is fejezte hazai szakírói tevékenységét. Még két munka jelent meg magyarul, ami valószínűleg Pető kezétől származik, de szerzőként egyikben sem szerepel a neve.

⁷ Pető András: Konduktív mozgásterápia, mint gyógypedagógia. Gyógypedagógia, 1 (1) 1955, 15–21.

⁸ A teljes szöveg: ceterum censeo Carthaginem esse delendam, ami annyit tesz: 'egyébként javaslom, hogy Karthagót el kell törölni'. Idősebb Cato mondása az antik Rómában, minden beszédét ezzel a fordulattal fejezte be.

Hogy mindez miért történt, ma nehéz magyarázatot találni, de ez az időszak a pavlovi nervizmus szovjet időszaka, amely – bár kétségtelen Pavlov tudományos értéke – Pető számára is kihívást jelentett. Pető ereje teljében dolgozik, mégis összesen tíz oldalhoz adja a nevét, miközben tudjuk, a hagyatékából előkerült kéziratok többszáz oldalt tesznek ki; drámákat, novellákat, verseket és egy filozófiai összefoglalót.

Néhány év múlva két kedvelt munkatársa, Hári Mária és Székely Ily – vélhetően Pető jóváhagyó irányításával – megjelentetnek egy összefoglaló kötetet a konduktív pedagógiáról Bevezető a konduktív mozgáspedagógiába Pető András előadásai és gyakorlati bemutatói alapján címmel.⁹ A kötet legelején a két lejegyző, Hári és Székely gyorsan le is szögezi: „A Pető András előadásairól és gyakorlati bemutatóiról készült feljegyzéseket csak részben tudtuk feldolgozni és összeállítani”, majd néhány sorral lejjebb hozzáteszik: „A konduktív mozgáspedagógia egész anyaga gyakorlattárral, tudományos megfigyelésekkel és következtetésekkel egy későbbi időpontban, könyv formájában fog megjelenni.” Petőék tehát nem voltak meglepedve művükkel, pedig olyannyira kiváló alkottak, hogy 36 évvel később Balogh Erzsébet doktornő néhány kiegészítéssel újból kiadták; azonban az első kiadásban megígért nagy összefoglaló elmaradt.¹⁰

A petői szellemi hagyatékhoz tartozik Karl Otto Bärnklaus álnéven Németországban, 1965-ben megjelent műve (magyar címe: A betegség otrombasága és a gyógyítás művészetének diadala), majd Pető halála után annak rövidített változata (magyar címe: Léteznek-e gyógyíthatatlan betegségek? Nem!)¹¹

⁹ Bevezető a konduktív mozgáspedagógiába Pető András előadásai és gyakorlati bemutatói alapján. Összeáll. Hári Mária, Székely Ily. Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Bp., 1962.

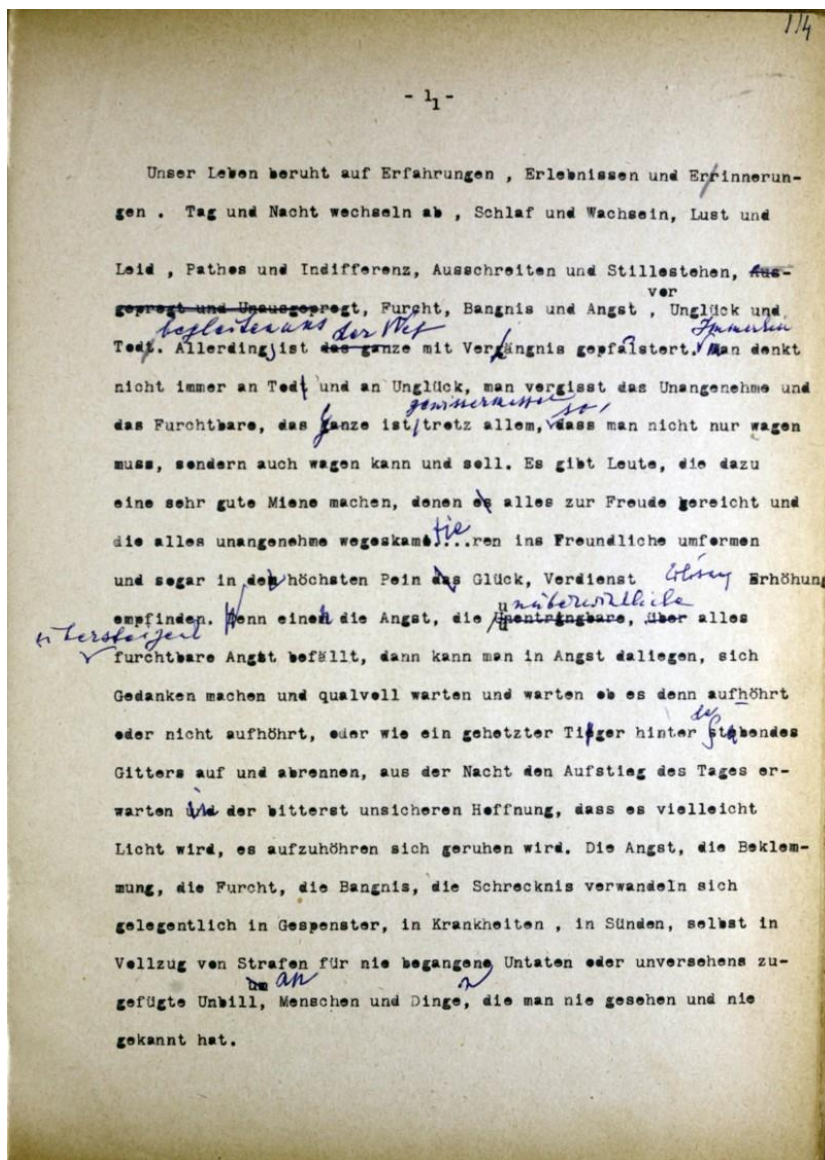
¹⁰ Bevezető a konduktív mozgáspedagógiába Pető András előadásai és gyakorlati bemutatói alapján. Összeáll. Hári Mária, Székely Ily. 2. kiad., szerk. Balogh Margit. MPANNI, Bp., 1998.

¹¹ Bärnklaus, K. O. [Pető András] (1965): Unfug der Krankheit – Triumph der Heilkunst. Verlag Karl Schustek, Hanau/Main, 1965 és a rövidített változat: Bärnklaus, K. O. [Pető András]: Gibt es unheilbare Krankheiten? Nein! Rudolphische Verlagsbuchhandlung, Lindau-Bodensee, 1970.

Filozófia

A könyv szerzője és címe alapján akár mondhatnánk Petőről, hogy orvosfilozófus, azonban ez az epitheton már foglalt, Victor Emil Frank orvost, a logoterápia atyját tisztelték meg követői ezzel a titulussal. Egyébként Pető filozófiai könyvében a szerző orvosi léte – habár letagadhatatlanul – de csak nyomokban van meg.

A szerkesztői előszóból tudhatjuk, hogy a 221 oldal terjedelmű német nyelvű géppel írt és kézzel sűrűn javított kézirat nemrég került elő Pető hagyatékából.

Legfontosabb tennivalóként annak letisztázása, fordítása, majd kiadása volt. Erről így írnak a szerkesztők:

„Annál is égetőbb volt számunkra a kérdés, hogy mi legyen a felfedezett mű közelebbi sorsa. A Pető András szellemi örökségét gondozó és továbbvivő egykori Pető Intézet, ma a Semmelweis Egyetem Pető András Kara részéről stratégiai mérlegelést tett szükségessé annak eldöntése, hogy a következőkben mi a prioritás:

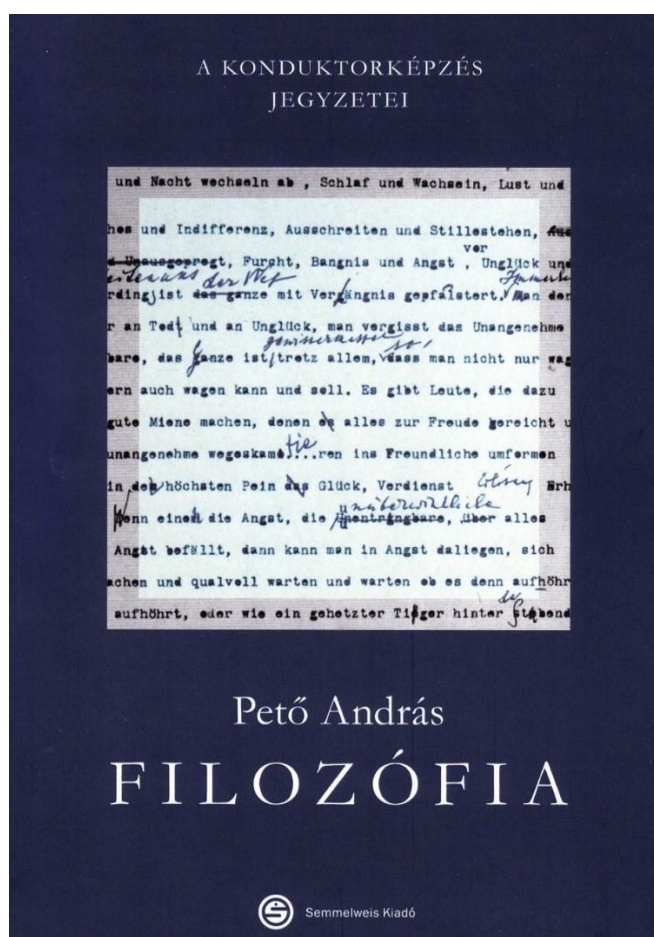
az eredeti német szöveg betűhív megjelentetése, egy magyar fordítás elkészítése, vagy egyenesen egy kritikai kiadás?

A kérdést végül két szempont döntötte el. Az egyik az a szándék, hogy a szöveget minél előbb hozzáférhetővé tegyük a magyar közönség számára, a másik pedig, hogy kövessük Pető András meglehetősen egyértelműséggel megfogalmazott akaratát. A szövegben ugyanis Pető többször is egyértelművé tette, hogy a munkát kiadásra szánta, hogy erőteljes közlési vágy él benne jövődöbéli olvasói felé, és hogy az írást olyan kapcsolódási lehetőségnek tekinti, amely különösen becses a számára.

Így született meg az a döntés, hogy elsőként egy olyan kiadás lásson napvilágot, amely lehetővé teszi, hogy Pető üzenete eljusson a mai magyar olvasókhöz, különös tekintettel a konduktortársadalomra, valamint azokra az egyetemi hallgatókra, akik most nyernek beavatást a konduktív nevelési rendszer világába. Elsősorban az ő képzésüket hivatott szolgálni az, hogy a mű először a Pető András Kar jegyzet-sorozatában lát napvilágot.”

E munkát a Pető András Kar két munkatársa, a filozófus és fordító Balogh Brigitta, valamint a Pető-kutató Földesi Renáta közösen végezték el.

A kötet elején a két kutató rövid bevezető tanulmányt írt, amely kitér a mű keletkezéstörténetére, elhelyezik a magyar filozófiatörténet sorában.

A kötet 140 oldalon 21 számozott fejezetben tárja elénk Pető filozófiáról alkotott véleményét. Hogy Pető mennyire szánta véglegesnek művét, nem tudhatjuk, azonban a kéziratban a rengeteg, tollal végzett javítást látva nem lehet kétségünk afelől, hogy Pető nem tekintette véglegesnek művét és az is elképzelhető, hogy a csak számokkal jegyzett fejezet-címeknek szöveget is akart adni.

A bevezetőben is jelzett kritikai kiadásról nem mondtak le a szerkesztők, remélhetőleg néhány éven belül arról is beszámolhatunk.

A Pető András Kar Hári Mária Kari Könyvtár és Forrásközpontban található hagyatéka Pető egykori könyvtárából és kézírataiból, a gyűjteményéből és a levelezéséből áll. Feldolgozása folyamatban van, s a befejezés idejét a rendezés szintje határozza meg.

Az állagmegóvás is kiemelt feladat, az 1950–70-es években készült rossz minőségű, savas papírok porladnak, töredeznek. Az iratok biztonságos elhelyezésére komoly gondot kell fordítanunk.